

CEES ZWEISTRA

**W A A R
H I D
S E O E
K Z R E
E R S**

A word search puzzle grid consisting of 16 large, bold, black letters arranged in a roughly rectangular shape. The letters are: Row 1: W, A, A, R; Row 2: H, I, D; Row 3: S, E, O, E; Row 4: K, Z, R, E; Row 5: E, R, S. Thin black lines connect the letters to form a network of paths. The connections are: W to A (top-left), A to A (top-middle), A to R (top-right), H to I (middle-left), I to D (middle-right), S to E (lower-left), E to O (lower-middle), O to E (lower-right), K to Z (bottom-left), Z to R (bottom-middle), R to E (bottom-right), E to R (bottom-left), R to S (bottom-right).

'Rijk, prikkelend, spannend!'

Paul van Tongeren (Denker des Vaderlands)

INHOUD

Proloog 7

1. Het complotdenken vandaag 11
2. De complottijd waarin we leven 37
3. Voorbij het klassieke complotdenken 67
4. Kenmerken van het nieuwe complotdenken 95
5. Absurditeit, geweld en thuisloosheid 119
6. Hoe absurditeit gemaakt wordt 146
7. Thuis in onszelf 181
8. Kolonisten van een absurde wereld 222
9. Caligula en de keuze van de complotdenker 248
10. Het wonen in de wereld 280

Epiloog 313

Literatuurlijst 315

Dankwoord 319

PROLOOG

Het leven van François uit de roman *Onderworpen* (*Soumission*) van Michel Houellebecq verloopt tamelijk normaal. Het zou ons leven kunnen zijn. Hij is succesvol in zijn werk als universitair docent en geldt als een autoriteit in het werk van de Franse cultschrijver J.K. Huysmans.¹ In die hoedanigheid heeft hij kleine triomfen en viert bescheiden successen. Tegelijk is François eenzaam en drankzuchtig, zijn avonden duren lang en er is niets wat hem echt kan bekoren. We maken kennis met hem in het jaar 2022. De moslimbroederschap heeft nipt de verkiezingen gewonnen en zal een sleutelrol gaan spelen in een nieuw te vormen Franse regering. Een van de directe gevolgen is dat de universiteit van Paris-Sorbonne Nouvelle, de plek waar François doceert, wordt omgevormd tot een islamitische universiteit.

In het tumult van de politieke ontwikkelingen is het François vergaan zoals de meeste personages in het oeuvre van Houellebecq. Hij begon ooit fris en welgemoed aan het leven, maar op een bepaald moment zakte de overtuiging in. Zijn werk aan de universiteit bevalt hem, maar echt van harte gaat het niet. Aanvankelijk, in het begin van zijn loopbaan, zijn er avontuurtjes met studentes, maar die belangstelling droogt gaandeweg op. Waarom dat gebeurt is hem niet helemaal duidelijk, er was een vorm van ‘ontmoediging of terneergeslagenheid’ opgetreden.

1 Vooral bekend van zijn boek *Tegen de keer* (*À rebours*). Een ander in het Nederlands vertaald werk is de novelle *Op drift* (*À vau l'eau*). Het verhaalt de lotgevallen van Folantin, een ambtenaar die een levenslange en ijdele zoektocht onderneemt naar het ideale restaurant. Heel soms heeft Folantin beet, maar na verloop van tijd wordt de jus waterig en het vlees taai, zodat hij weer verder moet.

Om de lange avonden door te komen drinkt hij en ontdekt hij de wereld van de internetpornografie. Hij heeft in de persoon van Myriam een vaste scharrel, maar ook dat dooft langzamerhand uit. Geleidelijk worden de contacten spaarzamer en koeler van toon. En daar is hij dan ten slotte, ‘in de kracht van zijn leven’, maar zonder vrienden en wezenlijke contacten. Hij besluit zijn kansen te wagen bij een escortservice, maar de ontmoeting is niet genoeg om François weer zin te geven in het leven. Ook doodgaan lijkt hem nog wat voorbarig, maar heel veel redenen om verder te leven heeft hij ook niet. Kort na zijn ontmoeting met de escortdames komt zijn vader te overlijden. Hij heeft inmiddels zijn baan verloren, omdat zijn onderzoeksveld niet past bij de nieuwe identiteit van de universiteit. Uiteindelijk verlaat ook Myriam hem; ze had iemand anders ontmoet, maakte ze hem in een bijzin duidelijk.

Na een mentale inzinking besluit François het klooster te bezoeken dat zijn held Huysmans ooit bezocht. Het blijkt een fout. Het klooster is niet meer wat het geweest moet zijn in de tijd dat Huysmans er zijn troost vond. Dichtbij raast de TGV voorbij en ’s nachts wordt hij wakker gehouden door de rode lichtjes op het brandalarm. Op dat punt van zijn leven aangekomen, *rock bottom* zou je zonder overdrijving kunnen zeggen, ontvangt François een aanbod om de wetenschappelijke editie van het werk van Huysmans te verzorgen voor de fameuze *Pléiade*-reeks. Een niet te weigeren aanbod, maar met een belangrijke voorwaarde: François zal zich tot de islam moeten bekeren.

In het gesprek over het aanbod wordt hem gevraagd of er obstakels zijn op de weg naar de bekering. De opties worden nagegaan en het pad lijkt geëffend. François is geen katholiek, maar hij is ook geen atheïst. In elk geval niet een die uit overtuiging pleit tegen het bestaan van God, dat zou een lastige horde zijn onderweg naar de omarming van een nieuwe God. Ook heeft hij niet bijster veel op met het humanisme, met het geloof in de mens en de hoop dat dat zijn lot door de tijd en geschiedenis heen gaandeweg zal verbeteren. Er is eigenlijk niets, geen enkel serieus te nemen hobbel onderweg naar een nieuwe levensovertuiging. Na wat dieper graven blijkt er

misschien toch iets te zijn; hij is immers een liberaal. Maar wat betekende dat nu eigenlijk, anders dan dat het hem het leven had gegeven van drank, internetpornografie en magnetronmaaltijden?

De balans voor François is een leven van leegte. Zijn leven is die leegte, een zwart gat waarin alles wat van waarde kan zijn, verdwijnt en oplost. In die gapende wond stapt de broederschap. De *moslim*-broederschap, dat wel, maar dat maakt eigenlijk niet veel uit; hij is er klaar voor. Het liberalisme, het verhaal van de individuele vrijheid, dat was voor François een last gebleken. Zonder richting, zonder doel waren de beloften van vrijheid en mogelijkheid holle frasen gebleken. Wat overbleef, zonder de franjes, was de tredmolen van het consumentisme en de eenzaamheid.

De islam zoals François die leerde kennen, was zacht en gemoeidelijk. Zijn eerste vertegenwoordiger verschijnt voor hem vanuit een huis. Rediger, de nieuwe bestuurder van de universiteit, heeft een 'eigen huis' constateert François. Een echt huis. Met meubels, met feeëriek vrouwen die door het huis zweven met schalen eten en drank. Het openbaart zich als de mogelijkheid van broederschap en beschaving, gestoken in een soepele kamerjas. Het is een islam zonder het radicale, zonder dood en terroristen. De ruwe randjes zijn weggeschuurd, en wat rest is de mogelijkheid van een verbinding; een ware *religie*. François ziet zijn overgave niet als een nederlaag. Hij heeft een waarheid gezocht en hij heeft haar gevonden. Weliswaar ligt die buiten zijn eigen bestaan en geeft hij daarmee in zekere zin zichzelf op, maar zijn eenzame zwerftochten met zichzelf en door zichzelf hadden hem voldoende duidelijk gemaakt dat een waarheid om voor te leven alleen gezocht kan worden in en met een gemeenschap. Precies dat heeft hij nu gevonden. Weer kan François dromen van de vrouwen die zijn sponde zullen delen, zoals het was in vroeger tijden, voor de matheid toesloeg. Wel is er iets veranderd. Hij zal weer bij de vrouwen zijn, maar nu als lid van een religie, als onderdeel van een gemeenschap waar liefde is en een doel om voor te leven.

François heeft het contact met een thuis hersteld. Het enige wat hij hoefde te doen was zichzelf *onderwerpen*.

HET COMLOTDENKEN VANDAAG

Het is een regenachtige vrijdagavond in september. Ik heb me aangemeld voor een veelbelovende avond. In het tijdsbestek van nog geen twee uur zal ons worden duidelijk gemaakt hoe een wereldwijd complot van bankiers bezig is een sinistere agenda door te voeren waarin het draait om het krijgen van wereldmacht en onmetelijke rijkdommen.¹ De bankiers, dat zijn vooral Joodse bankiers.

De agenda krijgt vorm tegen een achtergrond van bloedige en duistere seksuele rituelen, waarin kinderen misbruikt worden en vastgehouden in ondergrondse tunnels om hun bloed af te nemen en te drinken. Zo kunnen de elites zichzelf jong houden tot de dag waarop ze het stadium van de wereldheerschappij bereiken zullen hebben. De wereldwijde elite: dat is geen fijne club en vanavond zullen we alles over hen te weten komen. Dat is het affiche van de avond. We gaan met z'n allen op een reis waarin we zullen ontdekken hoe het allemaal echt zit en wat er eigenlijk aan de gang is. *Spoiler*: het is allemaal niet zoals je denkt dat het is.

Voorafgaand aan de avond heb ik het boek van de spreker gelezen. Een boek dat vol staat met spraakmakende onthullingen, die zo bi-

1 De mythe vertelt dat de Rothschilds zo rijk zijn dat ze iedere aardbewoner € 70.000.000 zouden kunnen schenken.

zar zijn dat geen enkele uitgever zich aan de publicatie van het boek durfde te wagen. Dat vertelt de spreker ons bij z'n introductie. Een-tje wilde wel, maar dan moest het onder een dekmantel. Onder een bv van de bv van het bedrijf en daar weer een bv van. Te ingewikkeld allemaal. Daarom heeft de spreker het boek ten langen leste zelf uitgegeven en zijn gemoedstoestand omgezet in het pseudoniem waaronder hij schrijft: B. Izar. Waarom hij dit vertelt? Ik veronderstel om ons duidelijk te maken hoe ver hij heeft moeten en durven gaan om de waarheid bloot te leggen.

Het boek geeft een stevig voorproefje, een gepeperde *amuse* voor het verloop van de avond. Afgaande op het boek wordt het een achtbaan waarin we van de ene duizelingwekkende onthulling in de andere zullen vallen. Het biedt een inkijkje in een wereld van goed en kwaad. Duistere machten en *good guys*: Dan Brown *meets* Batman. We zullen kennismaken met de Illuminati en de *cabal*. De samenzwering van de rijken en de machtigen om de gewone man en vrouw eronder te krijgen. De *sheeple*, zoals ze in het boek genoemd worden. Makke schapen die dom en volgzaam worden gemaakt en gehouden worden door de Main Stream Media (MSM). De MSM zoals de NOS, de Volkskrant en de NRC. Dat zijn geen nieuwsgaarders, maar de lange armen van de Illuminati. Het echte nieuws, dat is online te vinden. Op websites. Op YouTube-kanalen – voor zover ze niet afgesloten zijn –, op Facebook of gewoon op Google. Dat laatste is een fantastisch instrument, hoor ik die avond vertellen; het geeft je een oneindige schat aan bronnen en maakt het mogelijk om echt zelf na te denken.

Ik zit inmiddels al een tijdje in de wereld van complotdenkers – zelf spreken ze liever van 'waarheidszoekers' – en de namen van de cabal, de groep die heimelijk aan de touwtjes trekt, beginnen bekend te klinken. Het zijn Joodse namen, bankiers en rijke industriëlen zoals De Rothschild, George Soros en Bill Gates. Ze duiken overal op als het ultieme kwaad in de wereld. Je ziet ze langskomen op de YouTube-kanalen van Robert Jensen (115.000 abonnees) en CaféWelt-schmerz (96.000 abonnees). Hun sinistere plannen worden blootgelegd in de Blue Tiger Studio van Tom Zwitzer (30.000 abonnees).

Bij het openingsfeestje van de Blue Tiger Studio sprak de Leidse hoogleraar Andreas Kinneging in een toespraak de hoop uit dat het medium zich zou richten op ‘de intellectuele 10 procent van de bevolking’. Dat lijkt niet helemaal gelukt te zijn. Afgaande op de ronkende koppen bij de thema’s – wereldregering 2030, slachtpartij Bill Gates in India, ‘prepare for the Great Awakening’ – is het *mainstream* complotdenken geworden.

De lijst met alternatieve media dijt uit. Er zijn steeds meer podia waarop we kennis kunnen nemen van de wederwaardigheden van de cabal. We horen erover in de podcast van rapper-complotdenker Lange Frans (inmiddels verwijderd van YouTube) of een Oorlog-ReedsVerloren (50.000 abonnees) van jurist Sven Ake Hulleman. En wanneer je meer wilt weten, kun je erover lezen. Op websites met namen als *ninefornews*, *climategate*, *finalwakeupcall* of iets anders waarin de woorden ‘gate’ en ‘awakening’ zijn verwerkt. In die omgevingen kom je de namen van de cabal tegen met daaromheen nog een spectrum aan Dan Brown-achtige *usual suspects*: de gewone paus, de zwarte paus, jezuïeten en de vrijmetselaars. En verder de rijken en de machtigen der aarde: Bill Gates, George Soros en politici als Hillary Clinton.

Tijdens de avond merk ik dat vooral de naam Bill Gates heftige reacties oproept onder de aanwezigen. Bij het tonen van zijn afbeelding gaat er een golf van opwinding door het publiek. ‘Vreselijk die man’, zucht mijn buurvrouw. De opwinding is er niet omdat men zich stoort aan het door Gates ontworpen Windows-besturingssysteem, de meeste aanwezigen werken er dagelijks mee, maar omdat hij zich bezighoudt met filantropie. Specifiek gaat het om vaccinatieprogramma’s in Afrika. Dat is maar een dekmantel, zo begrijp ik uit het betoog van een dame die een bedrijf heeft in *mindfulness* en andere natuurlijke genezingsmiddelen. Het eigenlijke programma van Gates is gericht op wereldheerschappij via chips die worden toegediend bij elke ‘spuit’. Dat weten de meeste aanwezigen wel, maar de dame heeft een onthulling die zelfs door de gevorderde aanwezigen als schokkend wordt ervaren: het is mogelijk dat die microchips worden ingebracht bij coronatesten. Ze zijn ‘heel klein’ weet iemand

te vertellen. Dat testen is sowieso geen goed idee, begrijp ik, ze kunnen ‘zo in je hersenen prikken’. Een onthulling die emotionele reacties uitlokt. Van woede tot oprechte verbijstering, ‘hoe kan iemand zo slecht zijn?’

Die wereld stap ik binnen. Fysiek dit keer. Het opschrift op de buitendeur luidt: ‘We volgen hier de regels van het RIVM. Het is uiteraard aan jou hoe je daarmee wilt omgaan.’ Dat zet de toon voor de avond. Dit is een publiek dat de grote motto’s van de Verlichting had kunnen omarmen als die van hen zelf. Het ‘durf te denken’ (*sapere aude*) van Immanuel Kant of ‘de vrijheid als zelfbeschikking’ (*sui juris*) van onze eigen Spinoza. Zo zien ze zichzelf. Als mensen die zich ontworstelen aan de greep van Illuminati, banken, de Europese Unie en de leugens van de MSM. Zoals de aanhef luidt van de mail die ik naderhand ontving: ‘beste waarheid zoeker’ (sic). Dat zijn ze hier vanavond, en voor deze avond ben ik een van hen.

Ik ben niet alleen. Ik tel 45 aanwezigen. Wat mij betreft geen slechte score voor een regenachtige avond op een moment dat de coronapandemie in Nederland en wereldwijd weer opblaait. Het is september 2020 en we zitten op dat moment in de tweede golf van de coronapandemie.

Op de stoelen ligt de *Andere Krant editie Vrijheid*, verspreid in een oplage van 500.000 exemplaren. Daarnaast staan flyers waarin een soort supermagnesium wordt aangeprezen. Op tafels langs de zij-kanten staan de bijhorende flessen opgesteld met ronkende teksten die doen denken aan de etiketten op de *superfoods* zoals je die kunt kopen op Infowars, de website van de Amerikaanse complotkoning Alex Jones. Want corona is wel niet veel meer dan een griepje, het helpt wel om je immuunsysteem te *boosten*. Het is niet de laatste paradox die ik zal tegenkomen op deze avond. Om er vast nog een te verklappen: de *good guys* in de wereld, dat zijn Trump, Erdogan en Poetin. Dat zijn mannen die volgens de aanwezigen de moed hebben om lak te hebben aan instituties en internationale organisaties; ze doen hun eigen wil en niet die van de Illuminati. Bij Trump twijfelt men nog; bij Poetin niet. Online circuleren de geruchten en beelden dat hij bezig is massa’s pedofiele Democraten op te sluiten in

Guantanamo Bay, of ‘Gitmo’, zoals de ingewijden het liefkozend noemen. Maar of dat genoeg is weet men niet zeker, mogelijk is hij toch wel een *puppet* van de Illuminati. Wanneer de twijfel toeslaat? Ik veronderstel wanneer Trump publiekelijk afstand neemt van groeperingen als de Proud Boys en de Ku Klux Klan. Op die momenten rijst voor zijn achterban de vraag of hij misschien tóch bezwiken is onder de druk van de Illuminati.

Voorin de zaal staat een groep mensen om de spreker van de avond heen. Een man van middelbare leeftijd met hoogrode wangen van opwinding voert het woord. Ik vang flarden op van het gesprek. Er is iets met buitenaards leven. Met dingen daarover die verborgen worden gehouden en websites waarop het allemaal wordt onthuld. Later die avond hoor ik dat hij leraar Nederlands is, en dat veel mensen tegen hem zeggen dat hij een boek zou moeten schrijven over alle ontdekkingen die hij doet op het internet. Hij aarzelt. Het podium lonkt, maar hij zoekt nog naar een eigen invalshoek in het spectrum.

Complotkoningen en afvalligen

Er is veel concurrentie onder complotdenkers. Er zijn scholen en afvalligen. Alex Jones, ooit de grote voorman van het Amerikaanse complotdenken, geldt vanuit het perspectief van QAnon-volgelingen inmiddels als een afvallige. Jones heeft niet kunnen meekomen in de complotmode die in 2017 voor het eerst verscheen op het platform 4Chan. Volgens de volgelingen van QAnon is er een hooggeplaatste persoon die via onlinefora boodschappen verspreidt. Er zijn wilde speculaties over wie het kan zijn. In elk geval is hij ‘top level’ en er wordt zelfs gefluisterd dat het Trump zelf is. De boodschappen van Q worden ‘Q-drops’ genoemd en onthullen telkens een stukje van de strategie van Trump. De boodschappen zouden zó accuraat zijn, hoewel ze kennelijk wel wat interpretatie behoeven, dat alleen een hooggeplaatst persoon ze verspreid kan hebben. Daarom denkt men dat Trump zelf weleens Q kan zijn. Inmiddels is er een religieus aandoende hermeneutische traditie ontstaan rond de Q-drops, en in 2019 verscheen in de VS een bestseller, samenge-

steld door Q-interpreten: *QAnon: An invitation to The Great Awakening*. Het boek werd opgepikt door het algoritme van Amazon en stond wekenlang in de bestsellerlijst.

De grote afwezige onder de auteurs en interpreten is Alex Jones. Hij is geworden tot oud nieuws, een mastodont in de wereld van de complotdenkers, maar inmiddels wormstekig geworden. Er doen metacomplotten de ronde over Jones. Hij, eens de vorst van de waarheidszoekers, zou zelf een *puppet* zijn van de cabal. Dat vonden leden van zijn aanhang. Nu eens omdat zijn complotten te gortig werden, dan weer omdat hij had toegegeven aan de druk van de elite.

Zoals het gebeurde in de nasleep van de schietpartij op Sandy Hook Elementary School, in 2012. Aanvankelijk claimde Jones dat het een *false flag* was. Een filmset waarin alles nep was; de doden, de gewonden, het verdriet en de rouw. Later gaf hij onder grote juridische druk toe dat het toch wel had plaatsgevonden. In een verklaring stelde hij geleden te hebben aan een ‘form of psychosis’ waarin hij begon te denken dat het allemaal nep en *gestaged* zou zijn. Zo was het niet, gaf hij toe, onder druk van hoge dwangsommen. Er waren toch echte doden en geen *crisis actors*. Er was echt verdriet en er waren echte kogels. Het was geen false flag, zoals een nepaanslag genoemd wordt in complotland. In dat geval was het een *inside job* van toenmalig president Barack Obama om het wapenbezit in een kwaad daglicht te stellen. Die knieval heeft zijn positie in complotland verzwakt. Zoals *QAnon-researcher* Dustin Nemo het schrijft in het *QAnon*-boek: ‘He backed down and allowed himself to be demonized.’ Hij maakte een knieval, hij gaf toe, en dat is iets wat een complotdenker zich in geen geval kan veroorloven.

Alex Jones gaf toe, liet zijn oren hangen naar het establishment. Dat had hij nooit mogen doen, deze knieval. Het kostte hem in elk geval zijn reputatie onder grote groepen onlinecomplotdenkers. In hun ogen was Alex verworden tot een ‘fake-MAGA’, een nepvolgeling van het Make American Great Again-gedachtegoed van Donald Trump. De *QAnon*-theorie is er een zonder Alex Jones. Misschien wel de eerste grote complottheorie die niet door Jones zelf de wereld in geholpen is, sinds hij begon met zijn eigen kanaal in 2000, kort na

zijn ontslag bij een regionale zender. Hij zou daarna nooit meer terugkeren op een mainstream-platform.

De revolte van de waarheidszoekers

Rond acht uur gaat de lezing van start. In het begin kabbelt het wat voort. De spreker vertelt hoe hij op een bepaald moment ‘meer tijd kreeg’ en zich begon te verdiepen in dingen. Veel van wat hij zag klopte gewoon niet. Vooral in de financiële wereld deugde het niet, die stond bol van de misstanden. B. Izar begon te schrijven in de nasleep van de kredietcrisis van 2008, een tijd waarin de financiële wereld plots onder een vergrootglas kwam te liggen.

In de jaren volgend op 2008 spendeerde B. Izar een halfjaar op z'n kamer en begon te schrijven aan z'n boek. Gaandeweg werd hij meer de wereld van bizarre onthullingen ingezogen. Het grote idee van de openingszetten van de lezing is dat de wereld geregeerd wordt door een kleine elite van bankiers en andere rijken, die via instituties van de VN en de EU gaandeweg toewerken naar geheimzinnige plannen die samenkomen in *the New World Order*. Wat die *World Order* precies is wordt me niet helemaal duidelijk. Het heeft iets te maken met Agenda 21 van de VN, die vermoedelijk alleen om de naam al voldoende mysterieus is geweest om de aandacht van de complotdenkers te trekken. Thuis zoek ik op wat Agenda 21 precies is. De zoekterm op Google levert enkele hits op van complotwebsites waarin Agenda 21 wordt gezien als de opmaat naar een nieuwe wereldorde. De toevoeging ‘sustainable development’ aan de oorspronkelijke zoekterm leidt naar de website van de VN. Daar lees ik dat de agenda is opgesteld in 1992 en doelen behelst voor het leven in de 21^e eeuw. Ik lees doelen als het beëindigen van honger en armoede. En ook pogingen het consumptiegedrag te veranderen, omdat voor de verdrag sluitende partijen duidelijk was dat het bestaande consumptiepatroon tot catastrofes zou leiden, zoals klimaatverandering, massale ontbossing en andere ecologische rampen.

Door de bril van B. Izar en velen met hem, waaronder het Forum voor Democratie (FVD), zijn Agenda 21 en varianten als Agenda 2030

een duister complot van de Illuminati om de wereldheerschappij te vestigen en onderweg ook het aantal ‘useless eaters’ te verminderen met zo’n 7 miljard tot maximaal 500.000 mensen.² Banken spelen in de uitrol van Agenda 21 de rol van de financiers en de machthebbers. Ze zijn de as van het kwaad, de spil van Agenda 21.

Gedurende het eerste uur is het betoog van B. Izar bloedeloos. Een keer aan het begin heeft de leraar Nederlands een lange interruptie. Of we niet gezien hebben dat de ING zich schuldig gemaakt heeft aan witwaspraktijken. Het was die dagen in het nieuws. Een ‘complot’ dat onthuld werd door *Trouw* en *Het Financieele Dagblad*. Er is een collectieve uitroep van afschuw, ‘het is toch wat!’ Ik onderdruk de neiging om een opmerking te maken. Iets met de strekking dat het in dit gezelschap nogal paradoxaal lijkt te zijn om een beroep te doen op de autoriteit van MSM en al helemaal wanneer die een complot onthullen over bankiers. Waren dat niet de bazen van de MSM?

B. Izar heeft het vuur niet. Vandaag niet. Misschien heeft hij het wel nooit. Zijn verhaal komt er mat en bijna vreugdeloos uit. Alsof hij het ook niet graag doet, en bovendien, zo verzucht hij meerdere malen, is het allemaal zomaar op het internet te vinden. We zouden het zelf kunnen ontdekken als we tijd zouden nemen voor onderzoek. Op het internet, op *social media*, op welk onlinemedium of -platform dan ook. Ook hier borrelt een vraag op. Hoe kan het toch dat al die gruwelijke geheimen open en bloot te vinden zijn? Maar ik ben hier om te luisteren, niet om me in een debat te mengen.

Zo mat als het optreden van B. Izar is, zo vurig reageert het publiek. Er heerst een stemming van revolve, van momentum, begeleid door de verkiezingsstrijdkreet van Donald Trump uit 2016: ‘We are going to Washington, and we are going to drain that swamp’ (vrij ver-

2 In februari 2021 stelde het FVD een Kamervraag over het ‘Build Back Better’-programma, het motto van de campagne van de Amerikaanse president Joe Biden en de mate waarin die slogan tot concreet overheidsbeleid zou hebben geleid. In de visie van het FVD is ‘Build Back Better’ de concrete route naar de implementatie van Agenda 2030 of Agenda 21.

taald: we gaan naar Washington en we gaan het moeras daar droogleggen). De strijdkreet van Trump wordt vaak aangehaald. Door de leraar Nederlands, door B. Izar en door een vrouw achter me. Een stille vrouw met een opschrijfblok. Later op de avond zal ze de vraag stellen: ‘En wat nu, wat moeten we doen om het spel van de Illuminati te doorbreken?’ Haar buurman zal met zelfverzekerde stem antwoorden: ‘Door liefde te geven.’

Bij het horen van de leuze van Trump deze avond ben ik terug bij de YouTube-filmpjes van de *rally's* die Trump organiseerde en ik hoor het opgezweept publiek scanderen: ‘Drain that swamp, drain that swamp!’ De echo klinkt na in deze zaal in het centrum van het chique Noord-Hollandse Heemstede. De woede, de bloeddorst en de hoop op een messias. De emoties bereiken een kookpunt wanneer we tijdens het verhaal van B. Izar en via interrupties de actualiteit bereiken. Met corona, vaccinaties door Bill Gates en pedofiele Democraten in de VS. In het zicht van al die ellende is de hoop gevestigd op Trump. Die zal het stoppen. Hij daar in Amerika en misschien ook wel hier, in Nederland. Janet Ossebaard, voormalig specialist graancirkels die in 2020 vol heeft ingezet op corona en QAnon, schreef Trump al een brief. Of hij ons niet een handje kon komen helpen. Dat vertelde ze in 2020, in een podcast met rapper Lange Frans. De podcast waarin ze samen speculeerden over het ‘gaan vallen’ van Rutte en andere politici. Ze kregen er landelijke bekendheid mee en ontliepen ternauwernood strafvervolging.³

Tot Trump komt ingrijpen, moeten wij het in Nederland zelf zien te rooien. Met figuren als op dat moment zelfstandig Kamerlid Wybren van Haga (voormalig VVD, werd uit de fractie gezet na integriteitsschandalen) en FVD-voorman Thierry Baudet.⁴ Baudet, dat is

3 De podcast werd in oktober 2020 verwijderd van YouTube. Een aantal dagen na een uitzending van ‘Zondag met Lubach’ over de invloed van online-sociale-media op complotdenken.

4 Van Haga vergaarde bij de verkiezingen van maart 2021 227.149 voorkeursstemmen. Net iets minder dan voorman Thierry Baudet, die 231.081 stemmen wist te vergaren. In mei 2021 scheidde Van Haga zich af van het

‘geen fijne vent om op te stemmen’, zegt m’n buurvrouw, maar hij is wel ‘eerlijk’, daarom gaat hij toch haar stem krijgen. Haar vriendin knikt. Ze gaat het ook doen. Of ze gaat niet stemmen. Het vertrouwen in de politiek is laag onder de aanwezigen in Heemstede.

Naarmate de avond vordert nemen de emoties toe. Er klinken luide uitroepen van afkeuring wanneer de leraar Nederlands tijdens een volgende interruptie vertelt hoe in de VS jaarlijks honderdduizenden kinderen verdwijnen in tunnels om de lusten van perverse Democraten te bevredigen. Collectieve kreten van afschuw gaan op wanneer de ‘grootste criminelen’ van Nederland worden getoond: Mark Rutte, Jaap van Dissel en Hugo de Jonge. Maar ook is er een tevreden gemompel te horen wanneer de leraar Nederlands weet te vertellen dat er een campagne gaande is om de hele bende op te pakken. Van Dissel gaat veroordeeld worden voor een moord en verkrachting uit 1984 en koning Willem Alexander – ‘ook zo’n schurk’ – schijnt al met een enkelband om te lopen; op het internet circuleren foto’s die duidelijk wijzen op het bestaan van een onverklaarbare bolling rond de enkel. Het publiek reageert tevreden, ‘net goed, nu de rest nog’.

We zijn inmiddels halverwege de avond en de leraar Nederlands is nog zoals ik hem aan het begin aantrof. Rood van opwinding over de vuige streken van de cabal. Buiten adem van het podium dat hem wordt gegund. Nog even en hij kan z’n eigen YouTube-kanaal, podcast of website beginnen. De *entry barriers* zijn laag en het publiek is hongerig naar een verhaal over hoe het echt zit en ook naar theater. Iets wat B. Izar minder te bieden heeft, want hij is dan wel een waarheidszoeker, zijn verhaal is min of meer bekend voor iedereen die aan de oppervlakte verkeert van online *complotbubbles*. Op Google heb je een paar combinaties van zoektermen nodig – Bill Gates, New

FVD. Officieel vanwege de ophef die ontstond rond een poster die rond Bevrijdingsdag werd verspreid. Op de poster, mede ondertekend door het FVD, werd de suggestie gewekt dat dat 75e jaar na de Bevrijding onze vrijheid eindigde met de maatregelen om de coronapandemie in te dammen.

World Order, Illuminati – om in de wereld van B. Izar te belanden. Op YouTube gaat het nog eenvoudiger, zeker wanneer je al een zekere zoekgeschiedenis hebt. Ik heb inmiddels zo'n zoekgeschiedenis, en wanneer ik de zoekterm 'Bill Gates' invoer, krijg ik een eindeloze lijst aan video's die me alle schanddaden van Gates voorspiegelen tezamen met de andere video's die me beloven te vertellen 'hoe de dingen echt in elkaar zitten'.

Complotdenken en paradoxen

Tegen het einde van de avond ben ik murw. Het duizelt me van de vele ongerijmdheden. Ik had het kunnen weten. Bekend zijn onderzoeken waarin complotdenkers aangeven te geloven dat Bin Laden dood is én dat hij leeft.⁵ De complotdenker leeft van de paradox, zo zou het bijna gezegd kunnen worden. Ik stel nog wat vragen. Zoals de vraag hoe het toch komt dat ik altijd kon denken dat de oorlogen en rampen in de wereld veroorzaakt worden door verschijnselen als klimaatverandering, pech, hebzucht, oorlogszuchtige presidenten in het Witte Huis en dictators in het Midden-Oosten. Ik noem maar wat verklaringen. Willekeurige dingen die wat mij betreft één ding gemeen hebben. Er is geen plot. Geen groot spel dat bedacht wordt in Davos en Bilderberg. Er is chaos, menselijk falen en menselijk tekort. Daaruit zouden we kunnen verklaren wat we om ons heen zien gebeuren. Of toch niet, heb ik het altijd verkeerd gezien?

Mijn vragen roepen meewarige reacties op, van de zaal waaruit een besmuikt gegniffel opklinkt, van B. Izar die me vaderlijk hoofdschuddend aankijkt, 'nee, zo zit het niet'. Hoe dan wel?

Ik kan het verhaal over mezelf verder wel invullen. Ik ben *gebrainwasht* door de MSM. En mijn leven, dat is zo iets als het leven van Truman uit de film *The Truman show*. De tragische Truman die denkt het goede leven te leven, maar in werkelijkheid leeft hij op een filmset. Zijn mooie leven, dat is een *realityshow* waar Truman wordt vastgehouden door zijn maker. Net als Truman leef ik onder

5 Anna Merlan, *Republic of Lies*, Metropolitan Books, New York: 2019.

een stolp en zal er op een dag achter komen hoe het echt in elkaar zit. Dat is wanneer ik een ‘searcher’ of ‘Truther’ (de complotbeweging rond 9/11) word. Gedurende mijn zoektocht zullen de schellen van mijn ogen vallen. Ik zal bekeerd worden en plotseling zien hoe het echt zit.

En de klimaatverandering, hoe zit het daarmee? Die vraag was nog blijven liggen, maar ik pak hem weer op. De zaal reageert met rumoer, met een ingehouden lach, ‘er is een beginneling aanwezig!’ Klimaatverandering houdt de gemoederen ook deze avond stevig bezig, want in weinig dingen ziet men sterker de hand van de Illuminati dan in het thema klimaatverandering. ‘Want’, zo krijg ik uitgelegd, ‘door op deze manier angst te zaaien, wordt de weerstand tegen Agenda 21 geleidelijk weggenomen.’

Die redenering zou wellicht nog te volgen zijn, ware het niet dat we de tekenen van klimaatverandering heel duidelijk merken. Ik probeer het toch maar. Deze moet ik wel kunnen binnenhalen. In het publiek zitten natuurgenezers. Er zijn mensen die avonden doorbrengen rond een rokerig vuur in een yurt en connecties onderhouden met Kosmische Moeders en wellicht ook Kosmische Vaders. Ik heb wandelaars gezien en yogi. Kortom, mensen die we vroeger zouden betitelen als links, ‘geitenwollensokken’ of boomknuffelaar. Die zullen toch niet zomaar meegaan in het verhaal van B. Izar over de afwezigheid van klimaatverandering?

Ik geef wat willekeurige voorbeelden. De bosbranden uit 2020 in de Amerikaanse staat Californië, de zoveelste, groeit daar überhaupt nog wel een boom? Bosbranden in Australië en Frankrijk. Bosbranden in de Pantanal, het grootste moerasgebied van Brazilië. Het is een veeg teken dat moerassen branden, want moerassen zijn nat en doorweekt en branden daarom niet. Behalve Thierry Baudet, en de Farmers Defence Force (FDF), zo voeg ik er voor mezelf aan toe, lijkt er in het Nederlandse publieke debat niemand te zijn die gelooft dat het goed gaat met de natuur en de bossen in Nederland en wereldwijd. Het gaat toch helemaal niet goed? Het is eerder alsof de wereld op haar laatste benen loopt. Zelfs Steven Pinker, auteur van de in 2018 verschenen verlichtingsutopie *Enlightenment Now*, maakt

zich zorgen.⁶ Ook al meent hij, zoals ook de tech-utopisten Bill Gates en Elon Musk, dat technologische vooruitgang ons zal gaan redden. ‘Toch, ondanks al deze tekenen is er niet zoveel aan hand’, zo constateer ik.

Daar kan B. Izar in meekomen. Het klopt, knikt hij goedkeurend. Alles wat ik denk te weten over die klimaatverandering (‘klimaat-onzin’) klopt niet. Want waar zag je die beelden? Juist ja, op een MSM. *Fake* dus. En als er al wel voorbeelden bestaan van de rampen waarnaar ik verwees, is het zeer waarschijnlijk dat er een weercontrolesysteem achter zit. Een systeem als het onder complotdenkers mythische weerstation H.A.A.R.P. Het in Alaska gevestigde weerstation, zo luidt de gedachte, zendt radiogolven uit waarmee het mondiale klimaat kan worden gecontroleerd. Op die manier kunnen de weersextremen, als die zich al hebben voorgedaan, worden verklaard. Over het bestaan van die ‘extremen’ is onder complotdenkers de nodige twijfel. De beelden van die rampen zien we immers op MSM en die vertellen ons niet de waarheid, maar dansen naar de pijpen van de cabal. Een complexe verklaring wat mij betreft, en dan is er nóg een extra complicatie: het weerstation is al sinds 2015 niet meer in handen van het Amerikaanse leger. Zijn er nieuwe stations, misschien in China? Ik spreek de vraag niet uit, knik wat nietszeggend en laat het verder voor wat het is. Ik vraag nog waar ik mijn adres kan achterlaten, zodat ik later de bronnen kan ontvangen die ons in het vooruitzicht zijn gesteld. Dan is het voorbij en stap ik de auto in om naar huis te gaan.

Later dat weekend ontvang ik op mijn mailadres het bericht met als aanhef ‘beste waarheid zoeker’. In het bericht staan de bronnen. Websites die me inmiddels bekend zijn, zoals wanttoknow.nl en jensen.nl, maar ook een vreemde eend in de bijt. De website factcheck.org. Ik bezoek de website met de verwachting dat tandartsen, basisartsen en plastisch chirurgen me gaan uitleggen dat corona niet bestaat of bestaan heeft. Het is niet ‘geïsoleerd’, zoals ze dat noe-

6 Steven Pinker, *Enlightenment Now: The Case for Reason, Science, Humanism and Progress*, Penguin Books, New York: 2019.

men, in de kennelijke hoop dat het publiek begrijpt wat daarmee wordt bedoeld. Of misschien krijgen hier de wetenschappers van Baudet een podium, de 0,1% die laat zien dat klimaatverandering onzin is.

Wie ik ook verwachtte aan te treffen, ik kom bedrogen uit. Het blijkt een website waarop vrijwel elke positie wordt weerlegd die ik tijdens de avond naar voren hoorde brengen: klimaatverandering bestaat en is gevaarlijk, Trump verspreidt een continue stroom aan leugens en COVID-19 is een echt virus met echte doden tot gevolg. Bovendien helpt het om een mondkapje te dragen, het is geen muilkorf, zoals ik op de vrijdagavond nog stellig had horen beweren.

Waarom staat deze site tussen het andere bronmateriaal? Nogal curieus. Misschien om de lezers wakker te houden? Zo werden ooit de vele fouten in 9/11-complotfilm *Loose Change* uitgelegd. De makers hadden ze er zelf in gestopt, zo verklaarde producer Korey Row, om de kijker wakker te houden. Het doel van de documentaire was om de kijkers zelf tot onderzoek aan te zetten. In de lijn van het motto dat ook in Heemstede leidend was: denk zelf, vertrouw op niets dan wat je uit eigen onderzoek hebt kunnen halen. Later mail ik B. Izar om uitleg. Ik vertel hem dat een van zijn bronnen alles onderuithaalt wat hij eerder zelf had verteld. B. Izar snapt het ook niet goed, schrijft hij terug in een reactie. Hij raadt me aan om factcheck-websites sowieso niet te vertrouwen.

Maar ook zonder die nieuwe informatie, zonder de zoveelste paradox in het complotdenken, was het me aan het duizelen van het verbale geweld. Ik was in verwarring door de vele ongerijmdheden die ik tegenkwam en die verenigd waren in het publiek, dat zowel een voorstander was van boomknuffelen als een tegenstander van wat zij in navolging van Baudet betitelden als 'het groene geloof'. Ik kreeg het gevoel dat ik voor even onderdeel was geweest van een parallel universum. In dat universum was een duidelijke leugen, zoals de enkelband van Willem Alexander, de waarheid. En evidente leugenaars, zoals Poetin (denk aan vlucht MH17), werden op het schild gehesen als de échte waarheidsprekers. De 196 Nederlandse doden die Poetin op zijn geweten heeft, werden genegeerd.

Complotdenken en kritiek

Daarom sloeg de twijfel weer toe, wat ben ik aan het bestuderen? Was het een groeiende (online)protestbeweging? Dat dacht ik in eerste instantie, maar de aarzeling kwam op. Was dit niet meer een verschijnsel in de marge van de samenleving? Want hoe serieus kunnen claims genomen worden over pedotunnels in Amerika, de enkelband van Willem Alexander en het H.A.A.R.P.-station als verklaring voor natuurrampen? Dat moet toch wel een klein, marginaal groepje zijn? En als ze niet marginaal zijn, dan zijn ze in elk geval inhoudelijk niet serieus te nemen. En hoe zit het met de kritische positie die complotdenkers zeggen in te nemen? Ze gaan er prat op dat ze ontwaakt zijn, dat ze compleet-denken en dat ze voor zichzelf durven te denken. Zo begon ook B. Izar zijn presentatie, met het publiek te waarschuwen dat we vooral zelf zouden moeten denken, dat hij niet meer deed dan het geven van wat hints.

De hints kwamen in de vorm van zogenaamde bewijzen die er zijn voor het complot in de wereld. Die avond bijvoorbeeld werd er fysiek bewijs gepresenteerd voor het bestaan van de Illuminati en hun sinistere complotten. Een korrelige foto van een scene op een feestje. Een bankier tikt op de revers van het jasje van de Engelse kroonprins Charles. Het commentaar onder de foto: 'dat kun je alleen doen wanneer je weet dat je de baas bent'.

Ook QAnon werkt met dergelijke bewijzen. Ze zijn goud waard, schrijven twee QAnon-researchers, SpaceShot 76 en RedPill79, in hun bijdrage aan het QAnon-boek, onder de titel 'When will it become mathematically impossible?' Dat *it* verwijst naar de waarheid van QAnon, en 'mathematically impossible' naar de bergen bewijs die er zijn voor het bestaan van Q en het succes van haar voorspellingen. Op een gegeven moment zijn die zo overweldigend en overtuigend dat we de wiskundige logica geweld aandoen als we die bewijzen nog langer negeren. Ook bij QAnon zijn de bewijzen vaak foto's. Beelden van brandweerwagens op een niet gedefinieerde plek met de letter Q ergens op het voertuig afgebeeld, of foto's van Trump en zijn staf in een kamer ergens in het Witte Huis. Wanneer je een virtuele lijn door handen trekt, zoals het gaat bij het kinder-

spelletje ‘connecting the dots’, staat daar de letter Q. Een helder, niet te negeren bewijs.

Het soort bewijs dat ik tegenkwam in Heemstede, online en in verschillende complotboeken, dat is op z’n best het soort bewijs dat een advocaat gebruikt om *zijn* perspectief op een bepaalde zaak te verdedigen. Ze zijn niet bedoeld om ingebracht te worden in een open maatschappelijke discussie waar er, met een typering van de filosoof Emmanuel Levinas, sprake is van een gevecht voor de waarheid. Kritisch zijn in een filosofische zin betekent de bereidheid om de opvatting van anderen te bevragen, maar ook die van jezelf. Het betekent ook dat je erkent onderdeel te zijn van een gemeenschap, van een *common sense* die fungeert als scheidsrechter of toetssteen over wat werkelijk is, schreef de filosoof Hannah Arendt.⁷ Als kritisch individu toetsen we onszelf aan de werkelijkheid én dragen we zelf actief bij aan de voortgang en groei van wat werkelijk is. Als lid van een kritische gemeenschap ben je niet op zoek naar jezelf en de handhaving van jezelf, je bent uiteindelijk naar buiten gericht en begaan met de voortgang van de wereld waarin we allemaal wonen. In de context van deze complotdenkers is dat niet het doel. De bewijzen zijn naar binnen gericht, geadresseerd aan de eigen beweging of *stam*. Die stam bestaat meestal uit niet veel meer dan een individu of een *verzameling individuen* en het complotverhaal moet hen in hun identiteit sterken.

Zo ondersteunt B. Izar zijn these over de alomvattende rol van bankiers met een beroep op *De protocollen van de Wijzen van Sion*, al decennialang hét cultdocument in de wereld van complotdenkers. De Protocollen verschenen voor het eerst in een Russische krant in het jaar 1903. Ze zouden het verslag zijn van besprekingen die hadden plaatsgevonden in de marge van het eerste Joodse Zionistische Congres in Basel in 1897. De Protocollen, in de vorm die B. Izar kent, behelzen een routekaart richting de stichting van een Joodse wereldheerschappij.⁸ De wereldwijde nieuwsmedia worden opgekocht. Jo-

7 Cf. Hannah Arendt, *The Human Condition*, University of Chicago Press, Chicago: 1958.

8 De versie die werd vertaald en verspreid door automaker Henry Ford.

den moeten worden neergezet op strategische politieke posities, en verspreiding van pornografie en schandalen moet bijdragen aan het corrumperen en afstompen van de wereldwijde moraal.

Bij verschijning werden de Protocollen snel opgepikt. Automaker Henry Ford verspreidde de Protocollen en zijn interpretatie ervan in oplages van 300.000 exemplaren via zijn Amerikaanse dealernetwerk. Hitler maakte er gretig gebruik van als (quasi) empirische onderlegger voor zijn anti-Joodse tirades in *Mein Kampf*.⁹ Tegenwoordig circuleren de Protocollen op het internet, worden in meer of minder losse vorm verspreid via de *Andere Krant* en online op complotkanalen als die van Alex Jones.

Het probleem is dat de door Hitler en B. Izar gebruikte Protocollen niet echt zijn, het zijn vervalsingen. In 1921 werd dat al duidelijk, en media die zich in eerste instantie hijgerig achter de Protocollen geschaard hadden, zagen zich gedwongen te verklaren dat de Protocollen nep waren. Er was wel een zionistencongres geweest in Basel, maar de Protocollen werden niet daar opgesteld in de wandelgangen of in duistere zaaltjes achteraf. Dat beeld was ontstaan in de pers, maar in werkelijkheid bleek al snel na publicatie dat de Protocollen het resultaat waren van plagiaat. Niet zomaar plagiaat, maar letterlijk knip-en-plakwerk uit een satirisch geschrift over de Franse politiek uit 1860. Het werd geschreven door Maurice Joly, advocaat en publicist, in de vorm van dialogen tussen de politiek-filosofen Machiavelli en Montesquieu. De meest verstrekkende teksten en plannen uit de Protocollen komen uit de mond van Machiavelli, de vermomming van de fel door Joly bekritiseerde Napoleon III. Er komt geen Jood in het boek voor. Maurice Joly, schrijver van het oorspronkelijke Franse boek, werd kort na het verschijnen gearresteerd en

9 Hitler was bekend met het feit dat de Protocollen een vervalsing waren. De *Frankfurter Zeitung* 'kreunt en steunt' erover, schrijft Hitler in *Mein Kampf*. Die ontkenning is vervolgens 'het beste bewijs dat ze wel degelijk echt zijn (...) Wat telt is dat ze gewoon gruwelijk feilloos de aard en activiteit van het Jodenvolk blootleggen'. Adolf Hitler, *Mijn strijd*, vert. Mario Molegraaf, Prometheus, Amsterdam: 2018 (origineel 1925).

bracht 15 maanden in de cel door wegens beschimping van de keizer.

B. Izar kent het verhaal over de vervalsing van de Protocollen, maar vindt desondanks dat de Protocollen wél betrouwbaar zijn – dat stond te lezen op zijn *powerpoint*. Waarom dat zo was? In zijn wereld, waar Joodse bankiers de dienst uitmaken, zag hij overal de bevestiging van de Protocollen. Daarom moesten ze wel waar zijn.

Complotdenken en technologie

Bij het terugrijden naar huis ben ik weer volledig terug bij mijn vooroordelen over het complotdenken. Misschien dat ik gehoopt had ervan los te kunnen komen, maar het was niet gelukt. Integendeel. In de auto mijmer ik er wat over na. Ik proef de ergernis over wat ik heb gezien. Het slordige denkwerk van B. Izar, het dogmatische redeneren van hem en zijn publiek, en de triomfantelijkheid waarmee men de nieuwe waarheden omarmt. Ik had niet het gevoel een bijeenkomst van critici bezocht te hebben, van waarheidszoekers en moedige denkers. Het was meer alsof ik bij een bijeenkomst van bekeerlingen was, mensen die een nieuwe waarheid omarmd hadden en daar trots op zijn. Zoals bekeerlingen onder moslims en christenen trots en fanatiek zijn. Eindelijk hebben ze een nieuwe waarheid omarmd, eindelijk heeft hun bestaan weer een zin gekregen. De mensen die ik hier had ontmoet, waren varianten op François, de figuur uit het boek van Houellebecq. Het waren mensen, zo leek het voor het moment althans, die op zoek waren naar een bepaalde waarheid en die hadden ze gevonden.

Er verschijnen de laatste tijd in kranten en tijdschriften steeds vaker analyses die met een beschuldigende vinger wijzen naar de rol van online-sociale-media. Die zouden het complotvuur opstoken, die zouden mensen gevangenhouden in hun waarheden en hun online-*bubbles*. Technologie zou een dader zijn, een actieve factor die gewone mensen uit het niets zou transformeren tot complotdenker. In Heemstede zag ik iets anders. De invloed van technologie was meer radicaal. Het is niet van het niveau dat we na een paar zoekopdrachten belanden bij obscure websites waar leugens en fakenieuws

worden verspreid. Het was meer dat ik binnenstapte in een parallel universum. Niet zij waren de buitenstaander, maar *ik was de buitenstaander*. Zo werd ik begroet door de dames in de stoelen voor me met de vraag of ze me weleens eerder hadden gezien. Dat had kunnen zijn in een van hun Facebook-groepen, zo lichtten ze toe. Ik schudde het hoofd en verklaarde dat ik een nieuweling was, iemand die het allemaal weleens wilde meemaken.

Online was hun wereld. Hun habitat. Ze volgden de verschillende YouTube-kanalen en podcasts waarin complotverhalen worden verteld. Met Google hadden ze hun eigen universiteit, hun eigen hogeschool, maar dan nog beter dan de traditionele instituten van kennis en opleiding. Je kon er zo heen, er lag geen strobreed in de weg en tijdens of na je werk kon je voortdurend bezig zijn met je zoektocht. Dat was de grote schok van de avond: ik besepte opeens dat onze werelden anders zijn. We bereiken elkaar nu niet en zullen dat in de toekomst steeds minder gaan doen; onze werelden zijn zich parallel aan het ontwikkelen. Complotdenkers hebben hun eigen canon van boeken en helden. Ze hebben een eigen logica en wereld waarin die logica kloppend is. En ook met dit boek, zo realiseerde ik me, zal ik hen niet bereiken, want we bewonen niet meer dezelfde wereld. Er was eerst iets kwijtgeraakt en in de (online)wereld van het complotdenken werd het teruggevonden. Het is het type engagement dat passend is bij een onlinewereld in de zin dat het uiteindelijk om onszelf en niet om de wereld of onze plek in de wereld draait. Vanuit dat punt is het een kleine stap, een enkele schrede, naar het geweld.

Wat bezielt complotdenkers?

De bestorming van het Capitool en de anticoronaprotesten hebben het complotdenken definitief in de openbaarheid gebracht. Onder invloed van bekende Nederlanders zoals Lange Frans en Thierry Baudet heeft een nieuwe vorm van complotdenken ook in Nederland stevige voet aan de grond gekregen. Inmiddels kennen we allemaal wel iemand die zich een waarheidszoeker noemt en die meent dat een wereldwijde elite bezig is duistere plannen uit te voeren.

In dit boek maken we kennis met het nieuwe complotdenken. In klare taal maakt Cees Zweistra duidelijk waar het nieuwe complotdenken vandaan komt en welke rol technologie heeft in het ontstaan en verspreiden van complottheorieën. Via aansprekende beelden neemt hij een stevige positie in. Want is het nieuwe complotdenken een vorm van kritiek, een onschuldig tijdverdrijf of een alarmerend signaal van een technologische cultuur die dreigt te ontsporen?

'Zweistra beschrijft heel mooi hoe we tegenwoordig verscho-
len gaan achter onze gadgets, en daardoor de confrontatie
met anderen uit de weg gaan.'

★★★★

NRC over Verkeerd verbonden

ISBN 978 90 435 3666 0
NUR 736

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT